

ня мовленнєвих зон кори головного мозку на 2—2,5 місяці, а це для дитини чималий термін.

Також слід формувати захват предмета (підтягувати його до себе та відштовхувати) — розвивати моторику кисті руки — розвивати тактильні відчуття — навчати елементарному самообслуговуванню (утримання хліба, ложки, чашки; стягування речей з муляжу, тіла тощо). Надалі вдосконалювати ці дії: вчити діяти з предметами, дотримуючись принципу: від пасивних до активно-пасивних і до активних самостійних дій. Поступово здійснити перехід від дій із предметами до дій із картками.

Систематичні тренування дрібних рухів кисті руки опосередковано впливають і на розвиток мислення, уваги, пам'яті малюка. Те, що малюкові вдалося зробити за допомогою власних пальчиків, є для нього найбільшим досягненням, що приносить задоволення, дає енергію.

Дітей старшого дошкільного віку доцільно розвивати через творчість. У психології це називають арт-терапією. Для творчості можна використовувати все, що трапиться під рукою.

У процесі таких занять вирішуються завдання сенсорних еталонів форми, величини, кольору; розвиваються дотикові відчуття, дрібна моторика рук, естетичні смаки; виховується охайність; формується вміння доводити розпочату справу до кінця; удосконалюються комунікативні навички; формується вміння самостійно орієнтуватися у завданні (аналізувати об'єкт, умови роботи тощо), попередньо планувати хід роботи над виробом (встановлювати логічну послідовність виготовлення виробу, визначати прийоми роботи й інструменти), контролювати свою роботу (визначати правильність дій і результати, оцінювати якість готових виробів).

Розвиток дрібної моторики продовжується і під час освітнього процесу. Лише в процесі предметно-практичної діяльності з конкретними предметами, при виконанні ігрових, конструкторських завдань, у продуктивній діяльності, яка спрямовується педагогом, можна корегувати їхній сенсорний, моторний та розумовий розвиток, формувати у дітей з особливими освітніми потребами мовлення, коригувати недоліки їхнього мислення, пам'яті, уваги, формувати емоційно-позитивні та вольові якості особистості.

Розвиток і корекція уваги, сприймання, мислення, пам'яті, уяви, розвиток дрібної моторики треба розглядати інтегровано, бо жоден із мовленнєвих процесів не працює сам по собі, а розкривається, розвивається, коригується системно. Паралельно напрацьовуються: збагачення словникового запасу, розвиток мовлення, збільшення обсягу пам'яті, відбувається різнопланове інформаційне збагачення.

Регулярні вправи з пальцями поліпшують пам'ять, розумові здібності дитини, усувають її емоційне напруження, поліпшують діяльність серцево-судинної і травної систем, розвивають координацію рухів, силу та спритність рук, підтримують життєвий тонус.

Розвиток дрібної моторики — один з найважливіших показників готовності малюка до шкільного навчання. Завжди, якщо у дитини добре розвинута дрібна моторика, вона завжди логічно міркує, в неї добре розвинута пам'ять, увага та зв'язне мовлення. Вчителі завжди відзначають, що першокласники дуже часто відчують великі труднощі в опануванні навички письма. Ця техніка письма потребує сумісної злагодженої роботи м'язів кисті та всієї руки, а також розвинутого зорового сприйняття та довільної уваги.

Для повного оволодіння навичками письма необхідно мати певну функціональну зрілість кори головного мозку, у невідповідності до письма дітей, при недостатньому розвитку дрібної моторики та зорового сприйняття і уваги, як правило, приводить до стану тривоги дитини у школі та негативного ставлення до навчання. Тому в дошкільному віці дуже важливо розвивати механізми, які потім будуть необхідні для оволодіння письмом

Інсценування за допомогою пальців різних римованих казок та історій (пальчикова гімнастика, пальчикові ігри), виконання багатьох ігор вимагають брати участь обидві руки, що навчає дітей орієнтуванню в поняттях напрямку: «ліворуч», «праворуч», «вниз», «угору» то що. В ході пальчикових ігор малюки повторюють рухи дорослих, тим самим активізують моторику рук, у них виробляється уміння керувати своїми рухами, тренується спритність, концентрування уваги на одному з видів діяльності, вміння розподіляти та переключати увагу.

Оксана БАЗЮК,

фахівець (консультант), учитель-реабілітолог КУ «Інклюзивно-ресурсний центр» Ярмолинської селищної ради

Вплив дрібної моторики на розвиток дітей з ООП

Проблема розвитку дрібної моторики дітей дошкільного віку протягом багатьох років актуальна для теорії і практики дошкільної освіти. Дрібна моторика дуже важлива, оскільки через неї розвиваються такі вищі властивості свідомості, як увага, мислення, координація, уява, спостережливість, зорова і рухова пам'ять, мова. Ще в середині минулого століття було встановлено, що рівень розвитку мовлення дітей прямо залежить від сформованості рухів,

дрібної моторики рук. Якщо розвиток рухів пальців відстає, то затримується і мовленнєвий розвиток, хоча загальна моторика при цьому може бути вище норми. Достатній рівень розвитку дрібної моторики є важливим показником готовності дитини до шкільного навчання. Вміння здійснювати точні рухи кистю і пальцями рук просто необхідно для оволодіння письмом.

Першокласники часто відчують серйозні труднощі

в оволодінні навичкою письма. Письмо – це складний навик, що включає виконання тонких скоординованих рухів руки. Тут необхідна певна функціональна зрілість кори головного мозку. Непідготовленість до письма, недостатній розвиток дрібної моторики, зорове сприйняття, увага може призвести до виникнення негативного ставлення до навчання, тривожного стану дитини в школі. Тому в дошкільному віці важливо створити умови для накопичення дитиною рухового і практичного досвіду, розвитку навичок ручної умілості.

Вміння виконувати дрібні рухи з предметами розвивається у старшому дошкільному віці, саме до 6-7 років в основному закінчується дозрівання відповідних зон головного мозку, розвиток дрібних м'язів кисті. Тому робота з розвитку дрібної моторики повинна початися задовго до вступу у школу. Розпочинати цю роботу потрібно з самого раннього віку. Розвиток дрібної моторики впливає на активні точки, пов'язані з корою головного мозку.

Формування дрібної моторики видається надзвичайно важливим у світлі оволодіння дітьми з особливими освітніми потребами навичками самообслуговування, предметної, ігрової, трудової, навчальної діяльності. У процесі формування дрібної моторики розвивається просторове сприймання, довільна увага, пам'ять, мислення, уява, мовлення, тобто активізується вся психічна діяльність дитини. Таким чином, вузькоспеціальне завдання з розвитку дрібної моторики трансформується у магістральне та одне з головних завдань дошкільного періоду.

Слід зазначити, що розвиток дрібної моторики дітей здійснюється на основі вправ, що забезпечують нормалізацію функцій дрібних м'язів рук, а саме:

- масажу пальців обох рук;
- пальчикової гімнастики;
- корекції дрібних рухів під час роботи з природним матеріалом; розвитку сили м'язів рук (з використанням еспандера, силоміра, залучаючи до роботи з пластичними, природними матеріалами, пластиліну, глини тощо);
- розвитку координації рухів (під час ігор з м'ячем, гімнастичною палицею, стрічкою, обручем, геометричним матеріалом тощо);
- малювання пальцями цифр, букв, ліній;
- використання конструкторів; сортування дрібних предметів, роботи з мозаїкою, пірамідами.

Водночас, оцінювання розвитку дрібної моторики у дітей дошкільного віку з ООП – найбільш складний і тривалий процес, що передбачає збирання інформації про дитину з багатьох джерел. Цей процес включає в себе діагностику, підбір адекватних методів і форм роботи, планування реабілітаційних заходів, поточний контроль за досягненням поставлених цілей, а також корегування програми з метою її оптимізації. Розвиток функцій дрібної моторики є необхідною передумовою для успішного опанування основних життєво важливих навичок самообслуговування дитини, а також основою для подальшого розвитку її мовлення, арифметики та інших інтелектуальних видів діяльності.

У сучасній спеціальній літературі термін "моторика" тлумачиться як сукупність рухових процесів організму, системи органів, окремого органа і пов'язані з ними фізіологічні та психічні явища. Дрібна моторика – це сукупність скоординованих дій м'язової, кісткової і нервової систем людини, часто в поєднанні із зоровою системою у виконанні дрібних, точних рухів кистями і пальцями рук. До навичок дрібної моторики відносяться: здатність тягнутися до предмета, хапати його, класти або ставити; здатність малювати, перегортати сторінки тощо.

На думку багатьох учених, головним у вихованні дитини з ООП є розвиток моторики та органів чуття як умови пізнання навколишнього світу.

У структурі розвитку важливого значення має оцінка рухових порушень, оскільки виняткова роль розвитку вищої нервової діяльності та психічних функцій людини загалом належить руховому аналізатору. В період підготовки дитини до активного мовлення потрібно розвивати не лише моторику артикуляційного апарату, а й пальців рук. Це – позитивний вплив на внутрішні органи, тонізуючий, імуностимулюючий ефект, а також стимуляція розумових функцій і мови, заряд позитивних емоцій. Розвиток дрібної моторики рук безпосередньо пов'язаний з розвитком мови.

Отже, дрібна моторика – це різновид рухів, в яких беруть участь дрібні м'язи. Ці рухи не є безумовним рефлексом, як ходіння, біг, стрибки, і вимагають спеціального розвитку. При високому рівні розвитку дрібної моторики спостерігається добра координованість рухів рук, точність, плавність рухів без зайвої напруги, рівномірний темп рухів рук, правильне утримання пози. Середній рівень розвитку моторики визначається при недостатній координованості рук, швидкості та неточності рухів, порушення темпу рухів рук, а також порушенні пози на фоні втоми. Низький рівень характеризується надмірною напругою та не координованістю рухів, також спостерігається порушення темпу рухів рук, порушення пози рук.

Таким чином, розвиток дрібної моторики сприяє вдосконаленню сенсорно-рухової координації, зорового сприйняття, уваги й таких важливих якостей, як акуратність, наполегливість, старанність. Є всі підстави розглядати кисть дитини як орган, що активізує й стимулює діяльність кори головного мозку, підвищує працездатність усіх її відділів, позитивно впливає на формування вищих пізнавальних функцій, особливо мислення й мовлення. Тільки розвиваючи рухи рук дитини регулярно, всебічно, методично грамотно, можна досягти найбільшого ефекту від проведеної роботи.